

Tarján Tamás

Aranykák

Buda Ferenc: Míg élsz

Szép és nehéz műfajpoétikai örökséget hagyott végtelenített utókorára az *Őszikék* költője. Gyönyörű szóeleményt, az egyik természeti évszakra, s vele-általa a költő alkotói őszidejére utaló kifejezést, a terminus technicusok akvarelljét, melyben a *kék* szín foltyszerű szóvégi csillanása levegőég és tenger végtelenségét is sejdíti. A műszo inkább csak többes számban, egymást támogató – a kicsinyítő képzőnek engedelmességgel nem nagy terjedelmű, az ős megnevezése folytán nosztalgiába, rezignációba csillapul – költeményekre, ciklusokra alkalmazható. *Őszikék*: hangulatában igencsak megkötött, mégis lenge versforma-titulus, szabad alakzat.

A szó és valamennyi származéka mindörökre Arany János copyrightja, még akkor is, ha egy poéta – így többek között a lírai alakmását kései verseiben aggyastyánnak maszkírozó, életkora szerint valóban idős Határ Győző – testvériesülő, tisztelgő szóképzéssel leválik róla, továbbmozdul, s *télikéket* kezd írni. Bár közvetlen és állandósult műfaji, poétikai tartalma nincs, az *őszikék* felirata majdhogynem a szakszó rangjára emelkedett, s ritka az a hetedik, nyolcadik, kilencedik évtizedébe érkezett lírikus, akinek szüreti természet vagy termése egy részét boldog-boldogtalan – tanár és kritikus, versmondó és szerkesztő, újságíró és lexikográfus – ne illetné e formulával.

Az élete hatvanhatodik évébe' búcsúzó, távozó Arany, a testben-lélekben megfáradt költő hat esztendővel korábban, 1877-ben találkozott rá (ez a feltételezés tűnik helytállónak) a virág, a késő ősszel nyíló kikericsfajta a szépirodalomba átplántálható nevére, s írta kapcsos könyve verseinek egy címcsoportra, *Új folyama* mellé halvány(kék) ceruzavonással: *Őszikék*.

Buda Ferenc legújabb verseskötete, a *Míg élsz* a szerző hetvennyolcadik életévében látott napvilágot – s nem az öreg Arany hangjára emlékeztet-e szóválasztásában, rím-képletében, ortográfiájában például a *Tor(zó)* egy szakasza? Kiváltképp, hogy a második strófa az „*Aranyam nincs, hogy földbe ássam*” sorral kezdődik. A harmadik szakasz így szól: „*Megbízta egykor mentoromban, / utóbb egy-két correctoromban, / S bizony mondom: öregkoromban / nem mindegy már, milyen torom van.*” Nem Arany versjátékainak kulisszafala elé illik-e a *Rímuralom* egyik-másik darabja, köztük a [*Záradék*]? – mely tehát az előbbihez hasonlóan jellegzetesen *epilógusos* címet visel, ugyanúgy bokorrímes, és be is vallja ihletését –: „*Netán ha bárki rám morogna: / nem leszek én a ti károtokra. / Legfeljebb tesztek a kánonokra, / királyotokra s a kánotokra. // Lelke rajta, ki dívatra bámul: / amit feldobnak, az mind aláhull. / Nekem épp elég, ha vagányul / lekacsint reám Arany tanár úr.*” Került a gyűjteménybe egyenes Arany-reflexió is, a *Minden órára* című 24 (pontosabban: 25) haiku körjárásába a (*Két költő*): „*Petőfi arca / évről évre szigorúbb. / Vajon csodáljam? // Arany Jánosé / napról napra szomorúbb. / Ezt sem csodálom.*” A megbúvó szigorúbb – szomorúbb rímszerű ellentétezés, valamint a

voltaképp szintén kendőzött rímhelyzetben levő *csodáalom* állítmány helyes értelmű és hangsúlyú olvasata teljesíti ki az egymáshoz támaszkodó, de egymással feleselő ikerhalku-epigrammákat.

A *Míg élsz* teljes vagy elsődleges minősítésére mégsem lenne alkalmas megállapítás: (főleg) „őszikéket” tartalmaz (ha mégis, akkor a *szikék* szóelem válna metszően jelentéssé). Buda Ferenc a nyolcvanhoz közeledve is mokány garabonciás, az irodalmi élet eseményeinek fáradhatatlan résztvevője, vándora. A prózaírásban ugyancsak tevékeny, tett közzé nemrég színműveket, javában folytatja önéletrajzi visszaemlékezéseit. 2005 óta különféle műfajú köteteinek megjelenése – nem úgy, mint két-három korábbi, aszályosabb időszakban – egyenletesen szapora. Alkatából sem következik, hogy – noha az „öreg” Aranyánál egy-másfél évtizeddel idősebben – őszikéket vessen papírra vagy számítógépbe. Ám a tapasztalatok sokasága, a nyolcadik X dere, a beszédmód modalitása, a formakultúra leleményes sokszínűségének, arányosságának Arany-ossága (más, alább említendő hatások mellett) nyomot hagyott a verseken. Ezért a könyv anyagát összességében az *aranykák* szóalkotással jellemezve, a sok versfajta (csak részben kései, betakarító típusú) aranylását hangsúlyozva vágunk bele a metaforikus elnevezés mögé néző, szakszerűbbnek szánt elemzésbe.

A nyolcvan oldal versmateria nincsen ciklusokra bontva. Az osztatlanság, az újabb versfolyam egységességének indokolt sugalmazása ellenére a kötet érzékelteti az olvasóval kisebb fejezeteit, kijelöli köreit. A 2006-ra dátumozott *Huszádik évem: 56* nyitja a sort, s a későbbiekben még említendő 1956–1957-es, „*ÍGÉRTEK ENYHÍTÉST*” kezdetű parafrázis zárja. A keretet Buda Ferenc legnagyobb sorsélménye biztosítja ma is: 1956 ősze, melyről 2006-os *Túl a falon* című kötetének előhangjában így írt: „*Az én ötvenhatomba az az aranyló, s egyben vér- és lőporfüst szagú tizenkét nap s a megszállás, szorongattatás téli éjszakáira rákövetkező börtönév egyaránt beletartozik. Addigi életem vízválasztójaként tartom számon e másfél esztendőnyi időszakot.*” Az „addigi életem” helyébe megfelelő kiegészítésekkel az „egész életem” szó szerkezet is odaérthető.

Az 1956-os emléktől induló, 1956-os reminiscenciáig futó *Míg élsz* keretes megalkotottsága, életidő-egészet szuggeráló címe olyan hullámvázst takar, amelynek hegyei és völgyei nagyjából a következőképp mutatják a kicsiny belső ciklusokat és a messze kihangzó verseket a ciklus nélküliségben (persze az aprózó léptéknél átfogóbb, a linearitást a szövegek feletti képzettársításokkal felváltó kötetsszemlélet is érvényben kell maradjon). A *Míg élsz*, *A szegénység*, az *Álom* és *A számtartók kórusa* vezet el az első pillérig (*MR1*). Következik az „Az a...” versek hármasa (*Az a város*, *Az a mennybolt*, *Az a kislány*). Utána a terjedelmes *Álomi bálom* mesei díszletezés közepette forog a *Bal-jobb* mondókái, pársoros „körömversei” felé, hogy azután fél tucat emlék-, emlékezés- és emlékeztetésűd nyomán „igazi” körömversek, vagyis haikuk sorakozzanak sokaságban (*Hat pár haiku*, *Minden órára*), majd nagyjából az iméntihez hasonló személyesebb-emlékezőbb-látomásosabb kitérővel, benne gyerek- és gyerekhangverssel ismét egy – immár igencsak játékos – kisforma, az *Anagrammák* hemzsegéséhez vegyen irányt a könyv. E tónust a *Rémálom I.* és *Rémálom II.* (két haiku), a bökversköntösbe öltöző *Rímuralom*-kavalkád folytatja a maga többféle módján (a *Ni* című vers beékelt tízszer négy plusz egy sora a címével szintén az önálló versalak négysorosnak – a négysoros sokszorozásának – kedvezne. Nem feledhető azonban: Nagy Gáspár 1956-os mementőverse, az 1983-ban keletkezett *Öröknyár: elmúltam 9 éves* óta az egymás mellé rendelt N és I betű, az ott ismételt földrengető -NI betűkapcsolat szinte bármely önállósult versbeli felbukkanása aligha appericipiálható a főnévi igenév végződésének áthallása, illetve a Nagy Imre-monogram tudatosítása, 1956 nyílt seb emléke nélkül). A négysorosok (a *Négysorosok*) sajátos természetű: egységei egyszerre tűnnek teljes egésznek és egy nagyobb teljesség részének. Logikus folytatás tehát a töredéknyomatékú költe-

mények egymásutánja (*Világ-töredékek*, Ennyi, *A semmi partján*, a „Töredékeként” karakterizált *Háború-kompozíció*), hogy a számos „fél”-ből összeállt egész, a fejezetezést mellőző verseskötet a *Parafrázisek a Falak könyvéhez* oldalpárjaiig érjen. A *Falak könyve* a már szóba hozott *Túl a falon* első ciklusa volt, illetve azon belül egy kisebb sorozat, melynek szonettjeire most jó fél évszázaddal későbbi változatok íródtak. Például a „*KISKÉSEMMELEK korunk földjébe ások*” kezdetű (kivételesen a címértékű keltezését – 1957 – is homlokán viselő) első szonettnek a + 56 jelzésű (azaz a saját előzményét számmágiával is visszaidéző, 2013-ban írt) „*KISKÉSEMMELEK manapság mit hegyezzek?*” kezdetű önreplika válaszol.

Önmagán belül és cikcakkban stafétázzik a kötet, kitüntetett váltópontjain az egymástól oly elütő MR1-gyel, *Álomi bálommal*, a *Dal a háromlábú székről* és *A Nagy Vadász* verspárjával, a *Váltókon át* rapszodiájával, célegyenesében pedig a parafrázissal. A Holnap Kiadó, a költő mostanában legotthonosabb kiadói műhelye Nagy András szín- és ábramontázsos, pirossal, fehérrel, barnával, feketével célzó borítója által elegáns, a fedlapokat mélységben-magasságban dimenzionáló külsőt adott a kötetnek, de a belső eligazodásban nem mindig segít. A teljes anyagot dőlt (kurzív) betűvel szedték, a *Négysorosok* (úgy fest, ok nélkül) álló betűs kivétel. A verscímek álló betűsek lennének, de egy-két kurzív cím tapad rá mégis a versszövegre (*Bal-jobb* stb.). A Tartalomba bekerült a kötet cím (cikluscímek híján különösen tolakodó fölöslegességgel), viszont kimaradt a 47. oldalon szereplő, cím nélküli (címként három csillaggal „anonimizált”) haiku, melyet a *Váltókon át* és a *Színre szín* között önálló műként kell felfognunk, nem az előbbi függelékeként. A szépséghibák nem okoznak komolyabb fejtörést, olvasói, filológiai rébuszokat.

A kései Arany öröksége a kisformák virgoncságában, teliségében szikrázik fel. Illetve: Arany Jánost egész pályáján kísérte a nyelvi játékoság, mely Buda Ferenctől sem volt soha idegen. E játékoság sokszor széljegyzetesen, ötletversként, szinte pusztán grammatikai, anyanyelvi örömeiket jelentkezik, de sosem perifériális az életmű egész szempontjából, nem von be a korpuszba marginális lírai törmelékeket, sőt: szellemiségére a legformátumosabb művekben is rá lehet ismerni. Arany szó- és képrejtvényei (a fény kirekesztését követelő szembetegségek) fundált, öt magyar és idegen nyelvű számnévből apró bicsaklásokkal szerkesztett szobai utasítása, a „*Bes-öt-ét-[i]-ten-dő*”, vagy ügyes képfeladványrajza, a „*Hat ház – kör ül – sás/kacsapatkó – vályog*” [*Hat ház körül sáskacsapat kóvályog*] majdnem-verssorának szóhatármetszése) eltérő jellegében is közel esik Buda anagrammáinak könnyedségéhez.

A virtuóz (az oeuvre-be felvett, vállalt) anagrammázásban Szécsi Margit tekinthető Buda Ferenc legihletettebb minapi elődjének. Amikor a betűátvetések együttese kettőnyolc sorban tényleg belül kerül a versminőségen, legalább a klasszikus morgensterni értelemben, esetleg a dada-modernséget sem feledő mai, darabos sms-közelséggel – akkor beszélhetünk anagrammaversről. Az ékezőssel nem sokat törődő laptop- és mobiltelefon-jelenben a költő megengedheti magának – a betűátcsoportosítás elemi játékszabályai is megengedik, bár a komputeres anagrammaprogramok és egyes rejtvényűjságok rigorózusabbak –, hogy az ékezhelyességgel ne vesződjön. Íme, a leghosszabb Buda-anagramma – nyolc, láncolattá tett variáció –, a *Karrierpolitikus*: „*Topi úr kisír, elrak. / Sikk e rút lírai por. / Úri kert, iskola-pír. / Kurír kiúr, letapos. / Ír, tipor a klerikus. / Tapír rí, kolerikus. / Prolika, úri sikert / úr ír ki – »elparkosít«*”. A maga nemében még a gondolatritmussal, rímeléssel is kacérkodik a szükségképp szóvadító betűtánc, mely az anagramma-bázis címre zavartalanul ráérthető. Minél hosszabb, annál frappánsabb, minél rövidebb, annál konzekvensebb a versanagramma. A *Légiriadó* – „*Léda rigói / a délig író / Dórié? Alig. / Radó ígéri / régi ólaid*” – az 1910 körüli Ady-kor groteszk epigrammája is lehetne: tulajdonnevei behelyettesíthetők, sőt, ha az i = y cserét nem zárnánk ki, Léda neve mellé Ady is bekerülhetne.

Ne hosszannázzuk túl a (különben a kötet egy kilencedét kitevő) *Anagrammákat*. Nem ez a hatásos sorozat a könyv címere. Nem is a vele részint rokon, a verslabdákkal más pályán játszó *Rímuralom*. Ugyanakkor Buda meghatározó költeményeinek formakultúrája, költészete teljességének esztétikai elköteleződése nem lenne adaptálható e törekvések félrelegyintésével. Még az egyazon lapra nyomtatott *Rémálom (I., II.)* és *Rímuralom* verscímek is gyanút ébresztenek, hogy – mint szavak – egymás görbe tükrei, holott az első kettő fenyegető váteszi vízió, haikuba préselve.

A könyv legjavát képező, már kiemelt versek egyike-másika a gyermekhang-imitációval maga is a játékos nyelvkezelés, versalkotás irányába tart, s ezt folklorikus vonások is árnyalhatják (a *Dal a háromlábú székről* például „Egy hajdani képmutogató népdal nótájára” fonódik, s másutt is dereng az „ad notam” jelleg). A *számtartók kórusa* „Egy mesejátékból” eredezteti jól énekelhető sorait. Az *Álomi bálom* letagadhatatlan Kosztolányi-allúzió. A mind tragikusabba hajló felnőtt mese a *bús férfi látomásában* a *szegény kisgyermek* szemével is néz. Kár, hogy a távoli *Hajnali részegség*-párhuzamokat, -felülírásokat a kissé túldimenzióvalt költemény nem teljesíti be. Az operabáli álomfilm szétszakadozik, s nem épp szerencsés „vége-főcím”, hogy a befejezés időben „öt-hat évet” visszakoztva, a „*Mint említém, nem mostanában*” sorral feszültségkioltó időbeli-nyelvi archaizálást is vétve lemond a felkavaróbb jelen idejű tartalmakról.

Ha Aranyé után Kosztolányi neve is felbukkant, fel kell bukkannia József Attila és Nagy László nevének is. Nem mintha a *Míg élsz* hatásoktól roskadozna. Egyáltalán nem. Nem is következne Buda költészetének hat évtizedéből a látványos hatáskövetés. Az *Utószó* József Attila-mottója, a *Nagy Vadász* indító Nagy László-üzenete azonban vallomásos, s nem csupán egy-egy verset jelöl meg, hanem a kötetet átjáró primer hangokat. Ez az átjárás nem többet és nem kevesebbet árul el – összességében jótékony, a kötet javára szolgáló inspirációkat, motívum-postákat –, mint azt, hogy példának okáért *A Nagy Vadász* „*Filkók közt ő az adu ász*” szekvenciája feltűnt korábban az Ilia Mihálynak ajánlott kötetcímadó *Míg élsz*-ben is: „*Kedved sötét fonákát / kilesi, mint a kártyát, / s jelent – filkó az ásznak – / vadat a Fővadásznak.*” Az átjárások, átjátszások dinamizálják a gyűjteményt, értelmezési lehetőségeket kínálnak, új és új olvasatokat katalizálnak. A főszerep a már sorolt kulcsverseké e tekintetben is. Ugyancsak fontos kötettagoló funkció jut az erős, sőt akár kisajtolt rímesség világában a nem rímes verseknek, melyeknek legjelentékenyebbike a tördelt, szeldelt, a hosszú, sokszavas mondatkiterjedések, tömbök és az egyszavas verssorok, két-három-négy szavas egységek közti verődés: a versképbe is belerajzolt diszharmonia, az iránytűt nélkülöző „*Egyszer majd megérkezünk / valahová*” tiszta tudatú rezignációja (*Váltokon át*).

A könyv összeállításánál során érvényre juttatott, a fentiekben vázlatosan jelezni próbált ritmikumok és aritmiák, a tartalmi-formai hullámzás nagy amplitúdója, az aranykák sokszor aforisztikus besűrűsödése további vizsgálatot érdemelne – ha ez nem kíváncskodna inkább egy jócskán időszerű Buda Ferenc-monográfiába (Szekér Endre pályaképe még 1996-ban készült). A kötet két elemére azonban vissza kell térnünk. Az egyik: az *MR1*. A másik: a parafrázisok sora.

A *Míg élsz* citátumából is kitűnhetett, a további idézésből még egyértelműbb: az *Egy mondat a zsarnokságról* mély benyomást tett Buda Ferencre. (Illyés Gyula egy tréfás, de nagyon is megfontolt utalásban, a *Dal...*-ban név szerint is említődik, az *ötágú síp*-gondolat strófiájához érve: „*Horizontom ha kitágul / mit nekem síp az ötágú! / fújjam elől? szújam hátul? / ugyan miféle kottából? / maradok inkább háromlábú / lalla-lalla-lalla-lá / dűlj alá hej bukj alá / még megorrol Gyula bá.*) „*Nincs Múlt s Jövő – Jelen van. / Míg élsz, mindig veled van...*” – olvassuk. Majd később: „*Bármerre lépsz, ő ott jár*”, s még később, már a rímhalmozásokra, ismétlésekre, figura etymologicás intarziákra, álikerszavas összecsengésekre is ügyelve a nem egymondatos *Míg élsz*-„egymondattal”, ars poeticában ez áll: „*Utcán, buszon, lakáson / nincs*

zug, hogy meg ne lásson. / Veled él egy rakáson. / Vele élsz egy rakáson. / Tömegben, otthonodban / ott nyomul a nyomodban, / fekvőben-felkelőben / fürkész az agyvelődben, / orvosi rendelőben, / tanszéken, hivatalban, / esőben, zivatarban – / követ égen és földön. / Ott ül az esküvődön” – és így tovább.

Nem nyugtathatjuk meg magunkat azzal – valóban az MR1 felé igyekezve –, hogy a két oldalra nyomtatott, de egyetlen versoszlop csupán a megszemélyesített Jelen kritikai emlékműve. Nem. Verstechnikai bravúrral és a pattogó rövid sorok kopogó zenéjét is kiaknázva Buda valóban „személylé”, megfoghatatlan árnyá, a társadalmi egyénre/magánemberre leselkedő nagybetűs történelmi Rossz monumentális szimbolikus-konkrét alakjává (egy alakban több alakká) növeszti a zsarnokot. „Aki” az *Egy mondat...* múlt századközépi idejéből a mába, a Jelenbe is átmenti uralmát, azaz kárhozatos léte, alakváltó-maszkos negatív létmódja az Illyés-vers megíródása (1951) vagy publikálása (1956) óta folyamatos, sőt meglehet, örök. „Ő lett miniszter, püspök, / professzor, főkurátor, / békeidőben bátor, / szeplőtelen szenátor, / törvényhozó a Házban...”: a vers vége felé nincs kétség az időtlen, reménytípró „Jelen” személyszerűségéről, megtestesüléséről. (Meditálhatunk: a vers befejezése tud-e még súlyosodni a mondatzuhataghoz képest, vagy – napvilágotposza ellenére – jobbra csak megfagyasztja az addigi ömlést. Buda szava nem mindig oly erőteljes a verszárásokban, mint amilyen erős a versindításokban.)

Az MR1 versalakban egyszerre veszi fel és veti el az *Egy mondat...* rokon vonásait. Az uralkodó négy sorosságból időnként kilengő (nagyobb) sorszámossal, a refrénességgel, a rohamzerű fogalmazással egyfelől, a (nem egyeduralkodó) hat szótagos sorokkal (Illyés a hét szótagos sorokat preferálta), a páros rím és a bokorrím helyébe léptetett (nem kizárólagos) kereszttrimmel, a flaszterosabb szókészlettel, a jellegzetes kommunikációs „fal dumákkal” másfelől. A vissza-visszatérő „MR1 MR1” önmaga zárja tömlöcbe saját szóköz-/betűköz-/jel-ürességét, a sor spáciumát. Remek, élőbeszéd-utánzó nyelvi stiklivel „emeregy emeregy”-ként, hamis felszólító módban, elutasítóan („eregy”) is artikulálódik többször.

A vásárias, kikiáltó, songszerű vers „címszereplője” a Magyar Rádió 1-es jelű adója – melyet a köznyelv ma is inkább Kossuth Rádióknak tud és mond –, a nagy horderejű kommunikációs veszteség relációjába helyezve: „Kacajom megeredj / MR1 a Kossuth / a Kossuth: MR1 / ki-ki birtokosult / emeregy emeregy / hm / savanyú ez a meggy”. A Kossuth néven nevezett rádióadónak „az ország hangjaként”, a nyilvánosság orientálójaként kellene működnie. Névváltoztatása mint nyelvi ficam jelentkezik a költői reflexióban, a versben: Kossuth helyett MR1. Tudva valamelyest a Kossuth Rádió(k) történelmi adásainak emlékezetes megszólalásairól, súlyos szövegtöredékeikkel is nemzeti „szállóigéket” képező adáspillantásairól, érthető, ahogy – páratlan „játék”-rímmel, különleges szóválasztásokkal – különböző jellegű és jelentőségű idősíkokat kontaminál például e szakasz: „Vásálni visz a láz / Tesco Penny Auchan / távolból hadonász / Kádár és Marosán”. A mer, meredj, eregy stb. applikációi az MR1 betű- és hangalakját a költemény látszólagos csapongásához, lefojtani csak részben akart indulataihoz hasonlóan hasítják meg. Az *adáson* úrrá lesz a kikiáltás. A szöveg keserűen harsány vásáriassága, részben lefokozott szókészlete (szoci, liberál, lózung, zsozsó, cicózz, potyadék, depó, zsarukám, stírölnek stb.) tartalom- és tónuskritika, a kor láttelepe és morális ítélet is.

A kötet végére helyezett *Parafrázisok* sem mellőzi e stílis megoldást – az első két szonettben: „A trendi máma az...”; „...tudod: néz, néz a Big Brother” –, de rezignációját, a hajdani érzületekkel vitázni kényszerülő mai dialógversek summázatait a szonettforma eleganciája folytán is emelkedettebben közli. József Attila egy-egy motívuma, sora visszahallik ezúttal is, az eredeti ciklustól indítva – „KINN A VASÚTON...”, „Nem vádolókat hát s nem fogadkozom” stb. –, noha természetesen az igazi mozgató a lényegi változtatás

nélkül újraközölt hajdani versciklus, melyhez képest száznyolcvan fokok fordulatot kénytelen venni a lírai alany. A *Falak könyve* az ún. füveskertiek még 1956 előtt írt börtönverseivel (így Gérecz Attiláéival), Ágh István emlékezés-lírájának egy szegmensével érintkezik. A jelenből indított *Falak*-parafrázisok-kommentárok a rokon formával, formulaismétlésekkel a kötődést, a jelentős mondandó-módosulások a múlt részleges, megrázó elvesztését emelik ki. Míg az egykori fogoly a majdhogynem kilátástalan helyzetben a kitartást és vágyakozást futtatta vezércsillagaiként, a mostani költemények a passzív rezisztencia híradásai. A „*De túrni kell most könny nélkül, keményen. / S a kurta csikkel ujjam pörkölöm*” egykori parányi fényjelének mai, kioltó ellentettje: „*Hamar sötétedik már. Mit meséljek? / Se kurta csikk, se kéklő füstgomoly.*” A egyik szonett végi szó szerkezet, a „*Szabad vagyok*” a nyomatékos versbeli pozícióban önmagát és önmaga ellentétet is jelenti. A *Míg élsz* kontrapunktikus belső rendjét a parafrázisok a közvetlen vitaviszonylatokkal teljesítik ki.

A veszteségtudatú visszanézés a mégis-remény előrenézésében igyekszik ellenpontosítani magát, tanúsítja a párvers-olvasat. A ciklust és a kötetet a régi én törhetetlenségéhez való hűség, a visszautaló tavasz és az elértkezett ősz jegyében a két évszak – azaz március 15. és október 23. – együttes szimbolikus megverselése zárja. A versbeli szereplő a folytatásban, folytatódásban, a magyar költészeti hagyomány oly gyakran felbukkanó mégisében keresi a bizodalmat: „*Naponta újrakezdi szüntelen, / s bár tudja jól: eszméit szétdobálták. / a tavaszi s az őszi ünnepen / kitűz kettesben egy-egy kis kokárdát. / Nézi a sajtó föld göröngyeit, / s kicsinyeiben elgyönyörködik.*”

(Holnap Kiadó, 2014)